

SANT MARTÍ DE TEIÀ

L'església està documentada per primera vegada l'any 965. Les visites pastorals parlen de tres altars, el major, dedicat a Sant Martí, i els dos laterals, a Maria Magdalena i a Sant Antoni, respectivament. El temple romànic devia ser d'una sola nau amb tres altars i posteriorment se n'hi afegiren dos més de laterals, ja que en la visita pastoral de 1425 se'n citen cinc. El 1574, es considerà que el temple era vell i petit pel nombre de feligresos i es decidí enderrocar-lo i bastir-ne un de nou, més gran. Les obres finalitzaren l'any 1588.

El temple és d'una sola nau, dividida amb cinc parts per crugies. A cada banda, entre els contraforts que coincideixen amb les crugies, es troben cinc capelles. Tant la nau com les capelles són cobertes amb volta de creueria amb nerviacions que arrenquen de culs de llàntia. Les claus de volta són esculpides. La nau és capçada per un absis pentagonal amb contraforts. Damunt de les capelles, hi ha una galeria correguda i a la porta principal un cor de balconada. A la façana principal s'obre un portal d'estil renaixentista, amb pilastres i frontó. Damunt hi havia un ull de bou que als inicis del segle XX, fou substituït per un finestral neogòtic. Adossat a la dreta, s'alça un campanar de torre.

Un dels tresors de l'església, és la magnífica creu processional gòtica, del 1521, d'argent daurat, de l'argenter barceloní Pere Sumes. La tija té una ànima de fusta recoberta per una planxa d'argent amb decoració repujada, cisellada i amb incrustacions de fosa. La creu té els braços en forma de flor de lis, decorats amb cards i fullatge. A l'anvers es troben les imatges de Crist crucificat (al centre), el pelicà (a dalt), Adam (a baix), Sant Marc i el lleó (braç esquerre) i Sant Lluç i el brau (braç dret). Al revers, hi ha les imatges de Sant Martí bisbe (al centre), Sant Joan amb actitud de dolor (a dalt), la Dolorosa (a baix), Sant Joan Evangelista i l'àliga (braç esquerre) i Sant Mateu i l'àngel (braç dret).

Text: Joan Codina i Bernaus

BIBLIOGRAFIA

Catalunya Romànica, vol. XX: El Barcelonès, el Baix Llobregat i el Maresme. Graupera i Graupera, Joaquim: L'art gòtic al Baix Maresme (segles XIII al XVI). Tesi Doctoral 2013. Graupera i Graupera, Joaquim: Catalunya Medieval, el Maresme. March Editor, 2007.

SANT MARTÍ DE TEIÀ. Creu processional gòtica.
Foto: Joaquim Graupera.

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 134

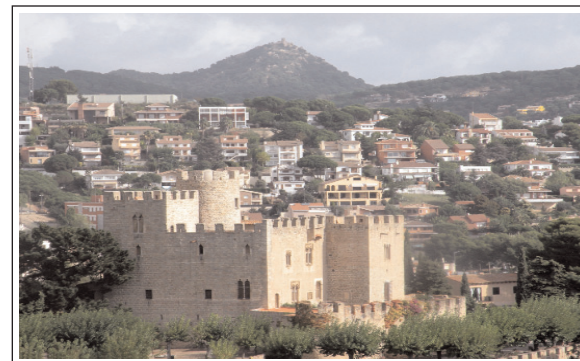
24 de novembre de 2013

MARESME

CASTELL DE VILASSAR (VILASSAR DE DALT)

Segurament els orígens del castell, són una torre de guaita encerclada per una muralla (ja existien el segle X). Inicialment constituïa una jurisdicció amb entitat pròpia, però ben aviat passà als Sant Vicenç, senyors de Burriac, que l'any 1146 establiren la batllia de Vilassar. El 1348 morí, sense descendència i amb molts deutes, Berenguer de Sant Vicenç. La família, per poder-hi fer front, vengué els castells de Burriac i Vilassar a un barceloní, al burgès i escrivà de ració Pere Desbosch. El 1419, passà a ser de jurisdicció reial, encara que continuà essent habitat pels Desbosch. El 1704, s'extingí la nissaga i per enllaços matrimonials passà a diverses mans fins arribar als Sarriera (marquesos de Santa Maria de Barberà i de la Manresana) que encara en són els propietaris.

Al segle XII, segons Monreal i Riquer, el castell constava d'una gran torre d'homenatge, cilíndrica, i d'un recinte pràcticament igual a l'actual. A la darrera del segle XIII, s'afegí, a la dreta de la portalada, una torre quadrada. A partir del segle XIV, amb l'arribada dels Desbosch, es convertí en un palau resi-

CASTELL DE VILASSAR. Foto: Joan Codina.

dencial fortificat i rebé reformes radicals. Al segle XV es decorà la façana i s'obriren les finestres gòtiques. A finals del segle XVII, començà un procés de deteriorament, però encara s'hi efectuaren un seguit d'afegits. L'any 1931, fou declarat monument historicoartístic. Dels anys 1950-1956, s'efectuà una restauració i s'eliminaren els últims afegits. L'any 1986, fou declarat Bé d'Interès Cultural per la Generalitat de Catalunya.

El castell és de planta irregular i consta de dos recintes, el jussà i el sobirà. Al primer s'hi accedeix per un pont, actualment d'obra, que salva un vall ample i fondo. Està protegit per una petita muralla amb merlets i, a l'angle oest, per una torre circular que serveix de sagristia de la capella. Consta d'un pati i, al seu costat esquerre, la capella dedicada a la Santíssima Trinitat i a la Concepció de Maria. Es bastí l'any 1402, però la decoració actual i el retaule (obra del pintor barceloní Joan Arnau) són del 1680. A la façana sud, es troba la porta d'accés del recinte sobirà. És de mig punt amb grans dovelles té al damunt un matacà. El recinte consisteix en un edifici de tres plantes que envolta un pati rectangular, on s'alça la torre de l'homenatge, circular, de cinc pisos, que és la part més antiga del castell, datada el segle XI. A la planta baixa, es troben les dependències dels serveis, quadres, magatzems i celler. Al primer pis, al costat de ponent, hi ha la cuina, i al de llevant l'ala noble. Una sala disposa d'un bonic sostre teginat de fusta, pintat amb l'heràldica dels Desbosch. El segon pis era destinat a habitacions i disposa d'accessos als passos de ronda i a la part alta de les torres.

SANT GENIS DE VILASSAR (VILASSAR DE DALT)

L'església parroquial actual és moderna, però fou bastida en el mateix indret en el que hi hagué, primer una de romànica, citada l'any 1118 i després una altra de gòtica, del segle XVI. Popularment, sempre ha sigut coneguda com "*dels Genisos*" ja que està dedicada a Sant Genís d'Arle i Sant Genís de Roma.

SANT genís de Vilassar. Portada gòtica. Foto: Joaquim Graupera

L'església gòtica fou bastida entre 1511 i 1518 i es consagrà el 1519. L'any 1598, es construïren uns comunidors i es fortificà. Entre 1606 i 1610, es construí el campanar. L'any 1616 es bastiren les capelles de Sant Elm i de Sant Jaume i, poc més tard (1625-1631), la dels Sants Màrtirs, on el 1648 es col·locà un retaule amb por-

ticons, que en obrir-los, permeten veure les relíquies. Encara, molt tardanament (1912) s'afegí la capella del Santíssim Sagrament. Durant la Guerra Civil, fou saquejada i incendiada i quedà molt malmesa. A causa d'això, però també perquè ja hi havia hagut projectes de fer un temple nou, el 1940 s'enderrocà totalment. Sortosament, l'alcalde de l'època, va evitar la destrucció d'algunes de les peces més singulars i les va guardar.

Entre 1943 i 1983 es construí el temple actual. És d'estil classicista italià (noucentista), té tres naus, creuer amb cimbori i, al costat dret, un campanar de torre. La façana principal consta d'un porxo amb arcs de mig punt sostinguts per columnes i capitells. Al damunt hi ha uns esgrafiats i esta coronat per un frontó. El més destacable de l'edifici és la magnífica porta lateral gòtica (única part conservada del temple anterior) composta per arquivoltes conopials sostingudes per esveltes columnetes i capitells escultrats amb motius geomètrics, vegetals i zoomòrfics. L'arquivolta exterior, està decorada amb fulatge i coronada per un floró amb un relleu de Sant Miquel.

MUSEU PARROQUIAL DE VILASSAR (VILASSAR DE DALT)

La majoria de les peces més singulars de l'edifici gòtic (claus de volta, mènsules, capitells...) es conservaren i són al Museu Parroquial. Són remarcables les claus de volta gòtiques de Sant Jaume, la Santíssima Trinitat i Sant Elm. Encara en són més les mènsules amb representacions bíbliques de la Nativitat, l'Epifania, la Fugida a Egipte i les dues dels Evangelistes. També són interessants les mènsules neogòtiques de la capella del Santíssim.

Mènsula gòtica exposada al Museu Parroquial. Foto: Joan Codina.

MUSEU DE LA MINA VELLA (VILASSAR DE MAR)

Pertany a *Aigües de Vilassar* i està a Ca l'Eudald, lloc on el 1806 es construí un molí hidràulic i més tard un pou i mines de captació d'aigües, pel subministrament de la vila. A l'exterior hi ha una estació meteorològica i una petita central fotovoltaica. També, a la caseta del trastejador, es pot veure l'arribada de l'aigua dels pous i de les mines i la distribució a la població. A l'interior de l'edifici hi ha cinc sales d'exposició. A la planta baixa, es mostra la història de la companyia d'aigües i el sistema de distribució a la població. En el primer dels tres soterranis del molí es mostra el sistema de construcció de pous i mines. Els dos restants, corresponen a l'espai del molí antic.